

Prædiken til Septuagesima

Matt. 25, 14-30

Som det nok vil være de fleste bekendt, stammer anvendelsen af ordet "talent" på dansk fra denne tekst, idet betydningen dog er drejet. For i teksten er en talent en meget stor sum penge – man ved ikke nøjagtig hvor mange – men det er mindre formuer, vi taler om. Så d'herrer tjenerer er betroet rigtig mange penge på deres herres vegne alt efter den tiltro, deres herre har til deres kunnen. Men da pointen i fortællingen netop kredser om tjenernes større eller mindre evne – eller lyst – til at forvalte disse midler, er ordet "talent" på dansk det normale ord for "særlig evne" og bruges primært om det ekstraordinære, det man ikke umiddelbart kunne regne med. Talentet er det ekstra og særlige.

Hvis man umiddelbart ser teksten efter, så er den egentlig meget simpel. De to første tjenerer gør deres pligt og mere til, for de får simpelthen pengene til at yngle 100%, hvilket selvfølgelig er meget fortjenstfuldt, og de får deres belønning derefter: "Gå ind til din herres glæde!" Dette statement lægger op til den gængse moralitet, at vi alle bør bruge vores evner efter evne, hvilket både er ligetil og smukt.

Men det er den tredje tjener, som er interes-

sant, hvis jeg må sige det sådan. For ikke blot spiller han rollen som "Rasmus Modsat", men han går også ind i en karakteriserende polemik med sin herre – og denne giver ham faktisk ret.

Hans fejl reduceres til, at han har undladt at gøre det minimale, nemlig at sætte pengene i banken og så dog høste renterne, hvilket numerisk set er for ingenting at regne i forhold til den optjening, hans medtjenerer har skaffet til huse. Med dagens rentefod ville der være tale om peanuts, men det kunne have været tilstrækkeligt ifølge tekstens eget udsagn.

Så han bliver straffet for en undladelsesynd, hvilket egentlig er hård kost. Men hans herre er oplagt blevet sur, hvorfor hovedstykket i teksten må ligge i deres ordveksling, hvor hans herre medgiver tjeneren den karakteristiske, som han er kommet med: "Herre, jeg kender dig som en hård mand, der høster, hvor du ikke har sået, og samler, hvor du ikke har spredt, og af frygt for dig gik jeg hen og gemte din talent i jorden".

Tjeneren har altså ret i sin beskrivelse af lignelsens herre, og denne medgiver ham det på stedet.

Kort: Vi står over for en beskrivelse eller karakteristisk af Gud, og det er ikke just "den gode Gud", der er tale om, hvis jeg må henvise til almindelig tale om Gud og Guds væsen. Her er Han ikke den "gode" Gud, men en hård herre, der sparker til en frygt-som men ærlig mand.

For at komme længere ind i problemet, vil jeg henvise til Martin Luthers Lille Katekismus, som har været grundbogen for al kristelig oplæring i vores tradition. Om den er det i dag, er mere tvivlsomt. Men i sin meget pædagogiske gennemgang af De ti Bud indleder Luther hver eneste forklaring med udtrykket: "Vi skal frygte og elske Gud" og så følger en enkel og kontant udlægning af hvert bud.

Så skal vi også "frygte Gud"?

Gudsfrygt var i ældre tider en fuldstændig anerkendt side af Gudsforholdet, men det har aldrig – med Thomas Mann – været frygt som bæven og rysten over for Almagten. Det nærmeste almindelig ord på dansk, der kan karakterisere "Gudsfrygten" er "ærefrygten", for den dækker over respekt, anerkendelse, nødvendig afstand, påpasselighed, opmærksomhed. I ærefrygten er der bestemte grænser, som ikke må overskrides, og mennesket holder sig på sin side af måtten.

Det samme er indeholdt i vielsesritualet, hvor parterne opfordres til at "elske og ære" hinanden. Man kunne også sige "ærefrygte", hvis denne verbale variant fandtes på dansk. For dette at elske er at søge foreningen med den anden, mens dette at ære – eller ærefrygte – anerkender respekten og den fornødne afstand, som også skal være mellem

ægtefæller, da der ellers er tale om en besiddelses-model, og den er i hvert fald ikke sund.

Og da jeg grundlæggende opfatter Gudsforholdet som analogt med menneskeforholdet, så giver det faktisk god mening også i Gudsforholdet at sige, at det rummer samme dobbelthed.

Men mentalhistorisk er der nok sket det, at man siden Oplysningstiden på optimistisk vis har hævdet det "gode" og rationelle menneske, mens den mulige ondskab har været rubriceret til misforståelser og irrationelle kortslutninger. Som konsekvens heraf har forkyndelsen tilsvarende villet hævde den gode Gud, mens den kollektive ondskab tilsvarende har været rubriceret til politiske eller moralske misforståelser og/eller følelsesmæssig overophedning.

Så mennesket er godt og fornuftigt, og følgelig projiceres samme godhed over på Gud. Det onde som selvstændig kraft i mennesket og i verden er blevet erklæret som en misforståelse af rationalets ønske om en bedre verden, hvorfor også ondskaben er blevet hjemløs. Vi har så at sige ingen grund til længere at belemre os selv med forskellige "hårde herrer".

Men derfor kan verden og virkeligheden jo godt vise sig fra sin hårde side. Man kan selvfølgelig så godt spørge til "meningen med det", men sikkert er det, at man ikke får svar.

På den baggrund mener jeg egentlig, at det er sundt, at den evangeliske forkyndelse har bevaret denne dobbelthed hos både Gud og menneske. Vi skal nemlig både respektere og elske hinanden, og mennesket bør gøre

det samme over for sin Gud. For hårdheden slipper ingen af os for alligevel, ligesom vel-signelsen og forbandelsen følges ad.

Man kan måske også sige det sådan, at mennesket kronisk er oppe imod en modstand, som udspringer af virkeligheden, og som i sin yderste konsekvens er Gud. "For Han høster, hvor Han ikke har sået, og Han samler, hvor Han ikke har spredt".

Det samme kan faktisk også siges om mennesket, for heller ikke i menneskeverdenen går det efter en logisk fortjenstfuldhed, for hårdheden ytrer sig også ved de konflikter, der på det følelsesmæssige plan æder menneskene op.

Så jeg må hellere bekende, at jeg ikke kan følge med i karakteristikken af to første tjenerer som "gode og tro", mens den tredje kvalificeres som "dårlig og doven". For ingen af os kan alligevel hæve os ud over vores egen indbyggede dobbelthed og regne den fortjenstfulde konsekvens ud.

Men vi skal frygte og elske Gud, som vi frygter og elsker vores medmenneske. Den evangeliske pointe i teksten bliver så, at den tredje tjener kun har frygten som sit mentale redskab – og så kortslutter han, fordi han ikke under sin herre denne ekstra fortjeneste. For hvorfor skulle Han, der hverken sår eller spreder, have hele lammestegen i form af renter eller nye indtægter? Det er simpelthen uretfærdigt. Og det er det tjeneren siger med sin bemærkning: "Se, her er, hvad dit er!"

Det interessante ved kærligheden – ved dette at elske – er, at man under den anden des mere, mens mis-undelsen påkalder sig retfærdigheden. Hvorfor skal du have mere

end mig?

Det er denne figur, der også optræder i teksten, og misundelsen er som følelse nogenlunde det mest destruktive, som tænkes kan. Og derfor bliver han straffet.

Vi andre må blot bede om, at Guds nåde må være med os alle. Vi har ikke fortjent den, men det ser kærligheden som bekendt – og heldigvis - stort på. Amen.

Claus Oldenburg

Garnisons, København

Salmer:

743, 308, 392 – 36, 439, 598.

Redaktion

Sognepræst
Margrethe Dahlerup Koch
Høbrovej 3
6980 Tim
mdk@km.dk

Sognepræst
Søren Jensen
Byløkken 27
8240 Risskov
sjen@km.dk

Søndagslæsning
udkommer hver uge på
www.grundtvig.dk
– hvor man også
kan tilmelde sig
elektronisk nyhedsbrev
om Søndagslæsning

Grundtvigsk Forum
Farvergade 27
1463 København K
Telefon 3373 2800
vartov@vartov.dk